

Екологічна політика та природокористування

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-13>

УДК 336.027:504.06(477)

JEL H25, L59, O23

П. В. Жук

Податкове регулювання у сфері охорони атмосферного повітря від шкідливих емісій в Україні

Здійснено порівняльне дослідження європейських і вітчизняних інструментів податкового регулювання у сфері охорони атмосферного повітря від забруднень та інших шкідливих впливів, що можуть викликати кліматичні зміни. Розкрито структуру та місце пов'язаних з охороною атмосферного повітря екологічних податків у податковій системі держав-членів ЄС та України. Зроблено висновки щодо необхідності підвищення рівня екологізації вітчизняної податкової системи. Звертається увага на проблеми розподілу надходжень екологічного податку між бюджетами різних територіальних рівнів, цільового й ефективного використання коштів екологічного податку, урахуваючи нові реалії адміністративно-територіального поділу України та принцип субсидіарності. Окреслено напрями реалізації завдань екологізації системи оподаткування, вирішення проблем міжбюджетного розподілу надходжень екологічних податків, формування екологічних фондів і цільового використання їх коштів. Ключові слова: екологічні податки, охорона атмосферного повітря, податкова система, екологізація, міжбюджетний розподіл, екологічні фонди.

Постановка проблеми. Досягнення екологічної безпеки, використовуючи методи економічного регулювання, є однією з основоположних складових Спільної екологічної політики (СЕП) в Європі. Принцип економічної відповідальності, який отримав назву «забруднювач платить», послідовно реалізується європейськими країнами в їхній податковій політиці, зокрема через екологічні податки. Об'єктом оподаткування є види та результати діяльності, що спричиняють забруднення навколишнього природного середовища, включно з атмосферним повітрям. У країнах-членах ЄС надходження екологічних податків, пов'язаних із завданнями охорони атмосферного повітря від забруднень (переважно енергетичні та транспортні податки), мають вагомий частку в загальній сумі податкових надходжень, що свідчить як про вагомість проблем забруднення повітря, так і про екологічну націленість систем оподаткування в державах-членах ЄС. В Україні економічні, зокрема податкові, регулятори охорони повітряного басейну в експериментальному порядку запроваджувалися з початку 90-х років минулого століття у формі збору за забруднення навколишнього природного середовища в окремих містах і регіонах (міста Суми та Львів, Львівська область) на базі відповідних методичних розробок місцевих наукових еколого-економічних шкіл [1], а пізніше в усіх регіонах України (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 13.01.1992 р. № 18 «Про затвердження Порядку визначення плати і стягнення платежів за забруднення навколишнього природного середовища та Положення про республіканський позабюджетний фонд охорони навколишнього середовища»). Однак сьогодні в Україні податкове регулювання у сфері охорони повітряного басейну від забруднень є малоєфективним і потребує корегування.

Аналіз останніх досліджень. Проблематиці екологічного оподаткування останніми роками були присвячені праці низки вітчизняних дослідників, зокрема О. Веклич [2], М. Хвесика та С. Лизуна [3], І. Варламової [4], А. Нікітішина [5], С. Чалої [6] та ін., проте окремого дослідження потребують питання вдосконалення податкового регулювання у сфері охорони атмосферного повітря, його спрямування на отримання як фіскальних результатів, так і екологічних ефектів.

© П. В. Жук 2021.

Метою статті є дослідження місця екологічних податків, пов'язаних з охороною атмосферного повітря, у податкових системах держав-членів ЄС та України, розкриття завдань і проблем підвищення екологічної результативності таких податків в Україні та визначення шляхів їх розв'язання.

Основні результати дослідження. Регулювання екологічної безпеки загалом і використання для цього економічних методів у різних сферах природокористування й охорони довкілля має свою специфіку, що зумовлює доцільність їх окремого розгляду. Зокрема, у сфері охорони повітряного басейну застосовуються економічні регулятори у формі екологічного податку за безпосередні емісії чи потенційні шкідливі впливи на навколишнє природне середовище. Екологічний податок разом із запровадженими в ЄС екологічними нормами та стандартами є важливим інструментом забезпечення охорони повітряного басейну від шкідливих емісій.

Частина екологічних податків, застосовуваних в ЄС (енергетичні – Energy taxes, транспортні – Transport taxes, а також плата за забруднення в частині емісії забруднюючих речовин в атмосферу – Pollution taxes), безпосередньо спрямована на завдання охорони атмосферного повітря. Але в практиці екологічного оподаткування в країнах Європи прямі податки на шкідливі емісії (Pollution taxes) займають незначне місце, оскільки рівень витрат на справляння такого податку та його адміністрування вважається вищим. Перевага надається застосуванню непрямих податків, які встановлюють, ураховуючи екологічну шкоду. Що стосується охорони атмосферного повітря від забруднень, то енергетичні податки справляються через акцизи на моторне та інше паливо, транспортні – через разові податки на реєстрацію транспортних засобів, періодичні податки на володіння ними тощо [7].

Енергетичні і транспортні податки в країнах-членах ЄС дають найбільшу частку надходжень екологічних податків. У 2019 р. сума енергетичних і транспортних податків в ЄС становила 377 423,1 млн євро, або 96,9% усіх екологічних податків [8]. На енергетичні податки припадало 77,3%, а на транспортні – 19,7% загальної суми екологічних податків. Водночас зазначимо, що екологічні податки в структурі податкових надходжень у державах-членах ЄС становлять понад 6%. На енергетичні податки припадає 4,67%, а на транспортні – 1,19% загальної суми податкових надходжень ЄС-28. Інші види екологічних податків становлять лише 0,19% усіх податкових надходжень.

Частка енергетичних податків у загальних надходженнях екологічних податків в європейських країнах коливається від 40,9% у Ліхтенштейні, 51,0% у Мальті, 51,8% у Данії до 92,8% у Люксембурзі, 93,2% у Румунії, 93,6% у Чехії. У 22 з 28 держав-членів ЄС вона перевищує 75% (рис. 1).

Найбільші суми енергетичних податків у 2019 р. справлялися в Німеччині – 50 565 млн євро, Італії – 47 453 млн євро, Франції – 47 010 млн євро, Великій Британії – 43 345 млн євро.

Частка транспортних податків дещо нижча й коливається від 1,5% в Естонії, 4,1% у Литві, 5,9% у Чехії до 39,7% у Мальті, 43,4% у Данії, 56,8% у Ліхтенштейні (рис. 2). Найбільші суми транспортних податків справлялися у Великій Британії – 14 110 млн євро, Італії – 10 699 млн євро, Німеччині – 10 538 млн євро, Нідерландах – 8200 млн євро.

Сумарно енергетичні та транспортні податки в загальних надходженнях екологічних податків найбільшу частку мали в Німеччині – 99,9%, у Кіпрі – 99,9%, у Румунії – 99,8%.

Відносно валового внутрішнього продукту енергетичні податки у 2019 р. в державах-членах ЄС-28 становили 1,82% (найбільше у Греції – 3,04%, Естонії – 2,91%, Словенії – 2,78%), транспортні – 0,46% (найбільше в Данії – 1,42%, Нідерландах – 1,01%, у Мальті – 1,01%), інші – 0,07% (найбільше в Ісландії – 0,34%).

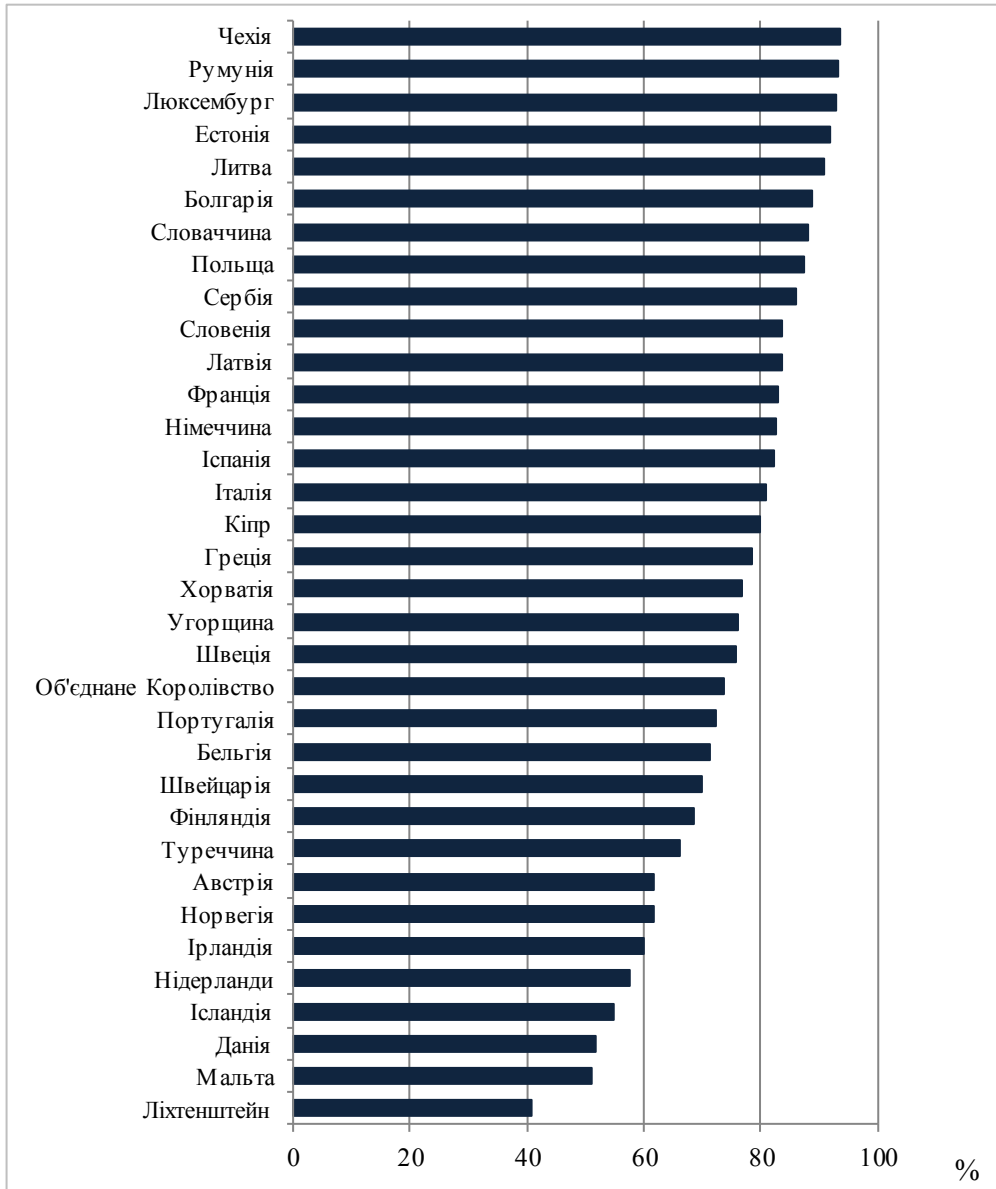

Рис. 1. Частка енергетичних податків у загальних надходженнях екологічних податків у державах-членах ЄС, 2019 р.

Джерело: побудовано автором за даними [8].

Еколого-економічні регулятори у вітчизняній податковій системі до прийняття у 2010 р. Податкового кодексу України використовувалися у формі платежів (зборів) за забруднення навколишнього природного середовища. З введенням в дію Податкового кодексу вони набули статусу екологічного податку. Важливо, що надходження коштів екологічного податку, згідно з Бюджетним кодексом України, до 2014 р. здійснювалося не до загальних, а виключно до спеціальних фондів державного й місцевих бюджетів, що забезпечувало цільовий характер їх природоохоронного використання. Водночас екологічні податки в структурі

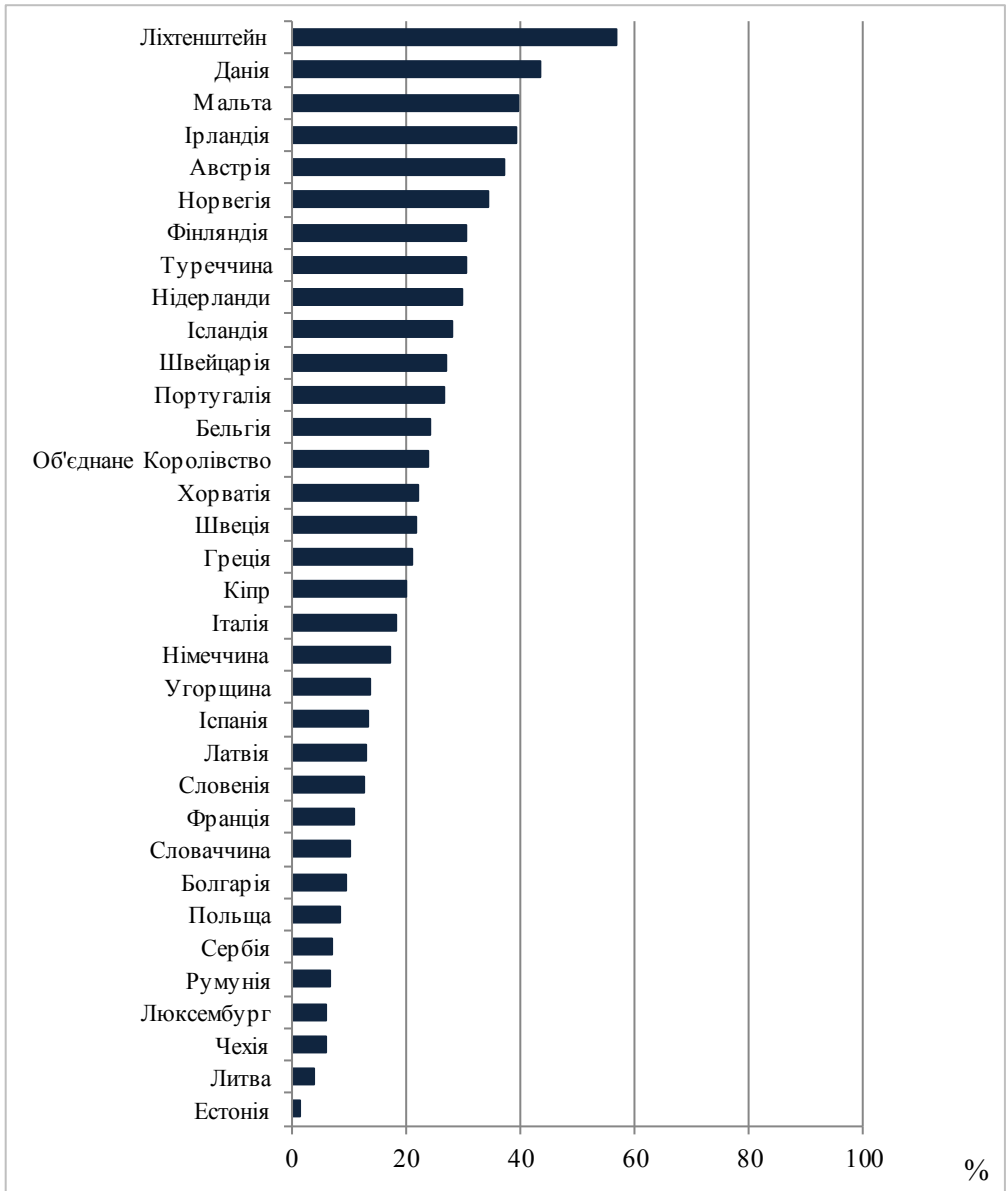

Рис. 2. Частка транспортних податків у загальних надходженнях екологічних податків у державах-членах ЄС, 2019 р.

Джерело: побудовано автором за даними [8].

бюджетних надходжень в Україні мали низькі значення, зазвичай не перевищуючи 1% доходів зведеного бюджету (табл. 1). У 2019 р. питома вага екологічних податків у ВВП України становила 0,15%, що більше як на порядок нижче за показник держав-членів ЄС.

Значно нижчими від показників європейських країн є вітчизняні значення екологічних податків, пов'язаних з охороною атмосферного повітря, до яких можна віднести прями емісійні (надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю

Таблиця 1

Екологічний податок у доходах зведеного бюджету України

Роки	Доходи зведеного бюджету, всього, млн грн	З них			
		надходження екологічного податку		у т. ч. пов'язані зі шкідливим впливом на атмосферне повітря	
		млн грн	% до доходів зведеного бюджету	млн грн	% до доходів зведеного бюджету
2011	398553,6	2275,9	0,57	1234,9	0,31
2012	445525,3	2816,0	0,63	1547,3	0,35
2013	442788,7	3899,5	0,88	2433,3	0,55
2014	456067,3	4830,9	1,06	3173,9	0,70
2015	652031,0	2691,0	0,41	1185,4	0,18
2016	782859,5	4987,4	0,63	3132,0	0,40
2017	1009820,9	4698,4	0,47	2562,8	0,25
2018	1184290,8	4921,5	0,42	2581,4	0,22
2019	1289849,2	6092,6	0,47	3611,0	0,28
2020	1376673,8	5397,6	0,39	3044,6	0,22

Джерело: складено та розраховано автором за даними Державної казначейської служби України [9].

стаціонарними джерелами забруднення) та непрямі (паливні і транспортні) екологічні податки. Суми надходжень таких податків до загальних і спеціальних фондів бюджетів демонструє табл. 2.

Номінально за період з 2011 р. по 2020 р. надходження екологічних податків до спеціальних фондів бюджетів в Україні зросли на 829,5 млн грн (приріст становив 36,4%), однак у доларовому еквіваленті (за курсом НБУ на кінець відповідних років) надходження зменшилися більше як у 2,5 раза.

У 2020 р. частка надходжень екологічних податків, пов'язаних з охороною атмосферного повітря, в Україні становила 56,4% загальної їх суми (табл. 3).

Визначимо, що після 2014 р. з категорії екологічних податків в Україні вилучено паливні та транспортні податки, які кореспондуються з енергетичними та транспортними податками країн-членів ЄС, де займають визначальне місце. Також з 2014 р. запроваджено розподіл надходжень екологічних податків між загальним і спеціальним фондами бюджету, що скоротило і так недостатні надходження до цільових фондів охорони навколишнього природного середовища від податків, пов'язаних з охороною атмосферного повітря, на 1720,0 млн грн, які спрямовані до загального фонду бюджетів, тоді як до спеціальних фондів надійшло 1324,5 млн грн податків за викиди забруднюючих речовин і двоокису вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення.

Змін зазнає також розподіл надходжень екологічних податків між бюджетами (табл. 4).

Загалом екологічна ефективність застосовуваних в Україні податкових інструментів є низькою. Причиною цього насамперед є занижені ставки податку на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення. Такий податок прямо пов'язаний зі шкідливим екологічним впливом викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Його адміністрування в Україні відлагоджене, тому цей податковий інструмент доцільно зберігати. Однак низькі ставки податку не стимулюють до зменшення шкідливих емісій в атмосферне повітря, як і не забезпечують потрібних для вирішення природоохоронних завдань надходжень коштів до спеціальних фондів бюджетів.

У 2019 р. збільшено з 0,41 до 10,0 грн / т ставку податку за викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами, що очікувано могло збільшувати надходження

Таблиця 2

Розподіл надходжень екологічних податків, пов'язаних з охороною атмосферного повітря, між фондами зведеного бюджету України

Рік	Екологічні податки, пов'язані з охороною атмосферного повітря, млн грн								Екологічні податки, всього, млн грн	
	Надходження платежів за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення		Екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення		Паливні податки*		Транспортні податки**		Загальний фонд бюджетів (ЗФ)	Спеціальний фонд бюджетів (СФ)
	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ		
2011	-	850,0	-	-	-	384,9	-	-	-	2275,9
2012	-	1276,3	-	-	-	271,0	-	-	-	2816,0
2013	-	1869,7	-	-	-	563,8	-	-	-	3899,5
2014	1071,8	931,5	-	-	262,3	228,1	680,0	-	2585,9	2245,0
2015	1185,4	-	-	-	-	-	0	-	2691,0	-
2016	626,4	2505,6	-	-	-	-	-	-	1619,2	3368,3
2017	512,5	2050,2	-	-	-	-	-	-	1720,8	2977,6
2018	1161,6	1419,8	-	-	-	-	-	-	2266,0	2655,5
2019	1196,8	1462,7	951,5	-	-	-	-	-	2782,7	3309,9
2020	779,7	1202,5	940,3	122,0	-	-	-	-	2292,2	3105,4

Примітки: * – надходження від здійснення торгівлі на митній території України паливом власного виробництва та/або виробленого з давальницької сировини й надходження від ввезення палива на митну територію України податковими агентами.

** – екологічний податок, який справляється при ввезенні на митну територію України транспортних засобів та/або кузовів до них у митному режимі; екологічний податок, який справляється при продажу на внутрішньому ринку України транспортних засобів, вироблених на митній території України; екологічний податок, який справляється при придбанні транспортних засобів в осіб, які не є платниками цього податку згідно з Податковим кодексом України.

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [9].

тільки вуглецевого екологічного податку в Україні до 4 млрд грн / рік. Однак у 2020 р. надходження такого податку становили менше 1,1 млрд грн Вітчизняна ставка такого оподаткування залишається низькою. Наприклад, вуглецеве оподаткування (Carbon Tax) здійснюється в Норвегії, Фінляндії за ставками 52-65 дол. США, Швейцарії – 62, Данії – 26, Великій Британії – 24 дол. США. Польща та Естонія початкову ставку вуглецевого податку встановили на рівні до 2 дол. США / т двоокису вуглецю [10].

Міжнародний валютний фонд для досягнення цілі Паризької угоди щодо скорочення до 2030 р. на третину рівня викидів в атмосферу двоокису вуглецю пропонує запровадити податок (збір) за тону викидів вуглекислого газу на рівні 70 дол. США [11].

В Україні необхідність підвищення стосується інгредієнтних ставок податку не лише стосовно викидів двоокису вуглецю, але й викидів усіх інших забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Приклад сусідньої Польщі, де надходження від екологічного податку в десятки разів більші, ніж в Україні (2019 р. – 14 070,4 млн євро проти 230,6 млн євро), показує, що доведення частки екологічних податків у ВВП до показника Польщі в Україні мало б забезпечувати надходження понад 2 млрд євро екологічних

Таблиця 3

Надходження екологічних податків, пов'язаних з охороною атмосферного повітря

Рік	Надходження екологічного податку до зведеного бюджету України								
	всього у т. ч. податків, пов'язаних зі шкідливим впливом на атмосферне повітря								
	млн грн	всього			з них				
		млн грн	частка в загальній сумі екологічних податків, %	за викиди стаціонарних джерел забруднення	за викиди двоокису вуглецю		інші*		
			млн грн	частка в загальній сумі екологічних податків, %	млн грн	частка в загальній сумі екологічних податків, %	млн грн	частка в загальній сумі екологічних податків, %	
2011	2275,9	1234,9	54,3	850,0	37,4	-	-	384,9	16,9
2012	2816,0	1547,3	54,9	1276,3	45,3	-	-	270,9	9,6
2013	3899,5	2433,5	62,4	1869,7	47,9	-	-	563,8	14,5
2014	4830,9	2493,9	51,6	2003,4	41,4	-	-	490,5	10,2
2015	2691,0	1185,4	44,0	1185,4	44,0	-	-	0,002	0,0
2016	4987,4	3132,0	62,8	3132,0	62,8	-	-	-	-
2017	4698,4	2562,8	54,5	2562,8	54,5	-	-	-	-
2018	4921,5	2581,4	52,5	2581,4	52,5	-	-	-	-
2019	6092,6	3611,0	59,3	2659,5	43,7	951,5	15,6	-	-
2020	5397,6	3044,6	56,4	1982,2	36,7	1062,4	19,7	-	-

Примітка: * – надходження від здійснення торгівлі на митній території України паливом власного виробництва та/або виробленого з давальницької сировини й надходження від ввезення палива на митну територію України податковими агентами (справлялися у 2011-2014 рр.); екологічний податок, який справляється при ввезенні на митну територію України транспортних засобів та/або кузовів до них у митному режимі; екологічний податок, який справляється при продажу на внутрішньому ринку України транспортних засобів, вироблених на митній території України; екологічний податок, який справляється при придбанні транспортних засобів в осіб, які не є платниками цього податку згідно з Податковим кодексом України (справлялися у 2014-2015 рр.).

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [9].

податків. За такого рівня екологічного оподаткування та цільового використання відповідних надходжень на заходи з охорони довкілля було б можливим поступово ліквідувати наявну асиметрію екологічного стану території України та держав-членів ЄС.

У разі збільшення через екологізацію системи оподаткування екостимулюючої ролі податків доцільним вважаємо поступовий перехід до цільового природоохоронного використання надходжень екологічного податку для запобігання значним (близько 50 млрд грн за умови відповідного зменшення податку на прибуток підприємств) разовим втратам загального фонду бюджетів. Наприклад, у перші три роки після збільшення ставок екологічних податків 30% надходжень таких податків направляти до спеціальних екологічних фондів бюджетів, а 70% – до загального фонду; у наступні періоди довести зарахування до спеціальних фондів 75% екологічного податку).

Ураховуючи розпорошеність надходжень екологічних податків між бюджетами більшості територіальних громад, що не сприяє ефективному вирішенню територіальних природоохоронних завдань і реалізації природоохоронних проектів, а також беручи до уваги те, що шкідливі емісії в атмосферне повітря, як і скиди у водойми, переважно переносяться за межі адміністративно-територіальних одиниць, де розташовані їх джерела (наприклад, ареал поширення шкідливих викидів в атмосферне повітря від теплоелектростанцій охоплює площу в 600 км²,

Таблиця 4

Розподіл пов'язаних з охороною атмосферного повітря екологічних податків між державним і місцевими бюджетами України

Роки	Надходження екологічних податків, %			
	Державний бюджет	Місцеві бюджети		
		всього	з них	
	обласний		сільський, селищний, міський	
2014	65	35	10	25
2015	20	80	55	25
2016	20	80	55	25
2017	20	80	55	25
2018	45	55	30	25
2019	45	55	30	25
2020	45	55	30	25
2021	45	55	30	25

Джерело: складено автором на основі Бюджетного кодексу України.

простягаючись на відстань до 20 км від джерела викидів) [12], потребує змін розподіл екологічних податків між бюджетами. Адже податок, який нараховується за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скиди у водойми, слід розподіляти між бюджетами територій, які потрапляють у зони шкідливого впливу викидів / скидів. Однак у цьому разі виникають труднощі обліку поширення забруднюючих речовин та адміністрування податків.

Ураховуючи зазначене, варто кошти від надходження екологічного податку, об'єктом нарахування якого є викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення та скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти (крім випадків скидів їх у водні об'єкти, розташовані виключно в межах однієї адміністративно-територіальної одиниці), спрямовувати у такій пропорції: 20% – у державний фонд охорони навколишнього природного середовища, 80% – у регіональний (обласний) фонд охорони навколишнього природного середовища. Такий розподіл коштів: а) усуне необ'єктивність у розподілі коштів екологічного податку, який нараховується за викиди та скиди, шкідливий вплив яких має ареальний, а не точковий характер; б) сприятиме вирішенню проблем, пов'язаних з ареальним забрудненням атмосферного повітря та водних об'єктів, забезпечуючи ефективніше використання надходжень екологічного податку на засадах субсидіарності для фінансування вартісних проєктів зі зменшення і припинення шкідливих викидів і скидів у навколишнє природне середовище, екологічної реновації забруднених ґрунтів і водойм.

Висновки. Податкове регулювання природоохоронних процесів на основі принципу «забруднювач платить» у державах-членах ЄС демонструє високу ефективність. Водночас основну функцію виконують податки, пов'язані з охороною атмосферного повітря, надходження від яких становлять майже 97% суми екологічних податків. Довівши частку таких податків у загальній сумі податкових надходжень до 6%, європейські країни забезпечили і їх цільову екостимулюючу роль, і нагромадження коштів, потрібних для реалізації природоохоронних проєктів. В Україні слід значно посилити екологічну роль системи оподаткування, збільшивши ставки екологічних податків з одночасним корегуванням інших видів оподаткування для уникнення додаткового фіскального тиску на виробників. Також потребують змін підходи до розподілу надходжень екологічного податку між бюджетами різних територіальних рівнів, вирішення питань цільового й ефективного використання коштів екологічного податку на засадах принципу субсидіарності. Автор сподівається, що запропоновані напрями вирішення

окреслених у статті проблем підвищення дієвості екологічного оподаткування в Україні знайдуть підтримку та практичну реалізацію.

Список використаних джерел

1. Кравців В. С., Жук П. В. Практика использования инструментов эколого-экономического регулирования в Украине. *Ochrana zivotneho prostredia z pohladu ekonomickej teorie*. Košice, 2010. С. 256-267.
2. Веклич О. О. Пропозиції щодо посилення дієвості застосування в Україні податку на викиди двоокису вуглецю. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6516>
3. *Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні* / ред. М. А. Хвесик, С. О. Лизун. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. 72 с.
4. Варламова І. С. Екологічне оподаткування як основа сталого розвитку національної економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 807-810. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/8-2015/170.pdf>
5. Нікітішин А. Податкове регулювання як інструмент державної екологічної політики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 2. С. 126-137.
6. Чала О. А. Сучасні аспекти розподілу екологічного податку в контексті забезпечення екологізації національної економіки. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3908>
7. Новицька Н. В. Досвід країн ЄС у сфері екологічного оподаткування. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2016. № 2. С. 192-209.
8. Environmental tax revenues. *Eurostat*. Website. 2020. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en
9. Звітність. Річні звіти про виконання Державного бюджету. *Державна казначейська служба України*: сайт. 2020. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
10. Синютка Н. Г., Яструбський М. Я. Фіскальні стимули реалізації державної енергетичної політики та реформування вищої школи. *Бізнес Інформ*. 2017. № 7. С. 214-219.
11. МВФ пропонує запровадити вуглецевий податок у всьому світі на рівні \$70 за тону викидів. *Екопростір*: сайт. 05.05.2019. URL: <http://ecoprostir.com/2019/05/05/mvf-proponuye-zaprovadyty-vugletsevyj-podatok-u-vsomu-sviti-na-rivni-70-za-tonnu-vykydiv>
12. Анпілова С. С., Клименко В. І., Трофимчук О. М. Просторовий аналіз розповсюдження забруднень поверхневих вод і ґрунтів засобами ДЗЗ та ГІС. *Екологічна безпека та природокористування*. 2014. Вип. 14. С. 59-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ebpk_2014_14_8

References

1. Kravtsiv, V. S., & Zhuk, P. V. (2010). Praktika ispol'zovaniya instrumentov ekolohe-ekonomicheskoho rehulirovaniya v Ukraine [The practice of using the instruments of environmental-economic regulation in Ukraine]. In *Ochrana zivotného prostredia z pohladu ekonomickej teorie [Environmental protection from the point of view of economic theory]*. Košice. (pp. 256-267). [in Russian].
2. Veklych, O. O. (2018). Propozyciyi shchodo posylennya diyevosti zastosuvannya v Ukrayini podatku na vykydy dvookysu vuhletsyu [Suggestions regarding the improvement of the use of the carbon dioxide emission tax in Ukraine]. *Efektynna ekonomika – Efficient economy*, 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6516>. [in Ukrainian].
3. Khvesyk, M. A., & Lyzun, S. O. (Eds.) (2015). Ekonomichni aspekty upravlinnya pryrodnyimi resursamy ta zabezpechennya staloho rozvytku v umovach decentralizatsiyi vlady v Ukrayini [Economic aspects of managing natural resources and securing sustainable development in conditions of authorities' decentralization in Ukraine]. Kyiv: Institute of Economics of Nature Management and Sustainable Development of NASU. [in Ukrainian].
4. Varlamova, I. S. (2015). Ekolohichne opodatkovannya yak osnova staloho rozvytku natsional'noyi ekonomiky [Environmental taxation as the basis for sustainable development of national economy]. *Hlobal'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 8, 807-810. Retrieved from <http://www.global-national.in.ua/archive/8-2015/170.pdf>. [in Ukrainian].
5. Nikitishyn, A. (2017). Podatkove rehuluyuvannya yak instrument derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky [Tax regulation as a tool of public environmental policy]. *Zovnishnyia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign trade: economics, finance, law*, 2, 126-137. [in Ukrainian].
6. Chala, O. A. (2015). Suchasni aspekty rozpodilu ekolohichnoho podatku v konteksti zabezpechennya ekolohizatsiyi natsional'noyi ekonomiky [Modern aspects of environmental tax distribution in the context of securing environmentalization of the national economy]. *Efektynna ekonomika – Efficient economy*, 3. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3908>. [in Ukrainian].
7. Novytska, N. V. (2016). Dosvid krayin YeS u sferi ekolohichnoho opodatkovannya [Experience of EU countries in environmental taxation]. *Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrainy – Proceedings of the University of the State Fiscal Service of Ukraine*, 2, 192-209. [in Ukrainian].

8. Environmental tax revenues (2020). Eurostat: Website. Retrieved from https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en
9. Zvitnist'. Richni zvity pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu [Reporting. Annual reports on Public Budget accomplishment]. State Treasury Service of Ukraine: Website. Retrieved from <https://www.treasury.gov.ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> [in Ukrainian].
10. Synyutka, N. H., & Yastrubskyy, M. Y. (2017). Fiskal'ni stymuly realizatsiyi derzhavnoyi enerhetychnoyi polityky ta reformuvannya vyshchoyi shkoly [Fiscal incentives for the implementation of state energy policy and higher school reform]. *Biznes Inform – Business Inform*, 7, 214-219. [in Ukrainian].
11. MVF proponuye zaprovadyty vuhletsevyvy podatok u vs'omu sviti na rivni \$ 70 za tonnu vykydiv [IMF suggests carbon tax throughout the world at the level of \$ 70 per ton] (2019, May 05). *Ecoprostitr*: Website. Retrieved from <http://ecoprostitr.com/2019/05/05/mvf-proponuye-zaprovadyty-vugletsevyj-podatok-u-vsomu-sviti-na-rivni-70-za-tonnu-vykydiv> [in Ukrainian].
12. Anpilova, E. S., Klymenko, V. I., & Trofymchuk, O. M. (2014). Prostorovyy analiz rozpovsyudzhennya zabrudnen' poverkhnevyykh vod i gruntiv zasobamy DZZ ta HIS [Spatial analysis of surface water and soil contamination with remote sensing and GIS means]. In *Ekolohichna bezpeka ta pryrodokorystuvannya [Environmental safety and natural resources]*: Vol. 14 (pp. 59-68). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ebpk_2014_14_8 [in Ukrainian].

Zhuk P. V. The tax regulation in atmospheric air protection from harmful emissions.

The paper provides a comparative research of European and domestic tools of tax regulation in atmospheric air protection from pollution and other harmful impacts that can cause climate change. The structure and place of environmental taxes related to atmospheric air protection in the tax system of the EU countries and Ukraine are outlined. Special attention is paid to differences in the composition of environmental taxes related to atmospheric air protection in EU countries and Ukraine. The conclusions are made regarding the need to improve the level of environmentalization of the domestic tax system with the orientation on the EU experience of increasing the share of environmental taxes in the total tax revenues up to 5-6%. Meanwhile, taking into account the problem nature of increasing tax burden on economic entities, the increase of environmental taxes is suggested to be carried out at the respective reduction of taxes related to the results of producers' economic activity, namely the income tax. The author also suggests the proportions of distributing the environmental tax revenues between general and specific budget funds and targeted nature protection-related use of revenues. The problems of distributing the environmental tax revenues between the budgets of various territorial levels due to long-distance atmospheric air pollution from the emission sources are emphasized, and their distribution between the public and local budgets is proposed to be carried out based on the subsidiarity principle.

Keywords: environmental taxes, harmful emissions, atmospheric air, tax system environmentalization, interbudgetary distribution, environmental funds.

Жук Петро Володимирович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: pzhuks@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4895-7752>).

Zhuk Petro Volodymyrovych –Ph.D. (Econ.), Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of regional ecological policy and environmental management of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 13.05.2021 р.